

Sosyal Antropoloji ve Sosyal Hizmet

Dr. B. Nilüfer Uluç

- Sosyal Hizmetler, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür.

(2828 Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde 3)

- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından yayımlanan “Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak” (Duyan, Sayar ve Özbulut; 2008) adlı kitapta, Sosyal Hizmet Uzmanlarının Etik Sorumlulukları başlığı altında “kültürel yetkinlik ve sosyal farklılık” ile ilgili olarak sosyal çalışmacılara şunlar önerilmektedir:

- Kültürü, kültürün insan davranışı üzerindeki etkisini ve toplumdaki işlevini anlamalı; her kültürün güçlü yönleri olduğunu kabul etmelidir.
- Müracaatçının kültürü hakkında bilgi sahibi olmalı; kültürel farklılıkları kabul etmeli ve duyarlı olmalı; hizmetleri sunarken müracaatçının kültürünü göz önünde bulundurarak davranmalıdır.
- Sosyal farklılıkların doğasını ve ırk, renk, etnik ve ulusal köken, cinsiyet, yaş, medeni durum, siyasal görüş, dinsel inanç, cinsel tercih, zihinsel ya da fiziksel özür gibi farklılıklara yönelik baskıları anlamaya çalışmalı ve bu konuda eğitim programlarına katılmalı ve kendini geliştirmelidir.

- Sosyal antropoloji kültürü, kültürün içeriğini, bireyleri ile karşılıklı etkisini, farklı kültürlerdeki benzerlik, farklılıkları, bunların nedenleri, tanımların, kurumların nasıl oluştuğunu, nasıl işlediğini araştırır, topladığı veriler üzerinden çıkarımlar yapar. Genel olarak bakıldığında bireyin içinde yaşadığı kültürden nasıl etkilendiğini, o kültürün değerleri içinde inceler.
- Sosyal hizmet, temel olarak sosyal değişimi, bütünleşmeyi, insanların refah düzeylerinin artmasını amaçlar. Birey, aile, grup, toplum temelinde sağlık, hukuk, okullar, engellilik, göçmenlik ve sığınmacılık, kadın hakları, cinsel yönelim, yoksulluk, madde kullanımı kentleşme, yaş gruplarına yönelik çalışmalar belli başlı çalışma alanları..

- Sosyal çalışmacının temel hedefi toplum içinde dezavantajlı gruplara ya da bireylere sorunlarını çözmede yardım etmek ve onları sosyal ilişkilerini güçlendirmektir.
- Dezavantajlı bireyler etnik köken, sınıf, dil, din, toplumsal cinsiyet, engellilik, cinsel yönelim başlığı altında ortaya çıkan baskı ya da ayrımcılığı yaşıyanlardır.
- Bu grupların ya da bireylerin refah düzeyini artırmanın yanı sıra Sosyal hizmet alanının Sosyal antropoloji ile ortak paydalarından biri de bu başlıklar ya da bu kriterler üzerinden varolan baskı ya da yapılan ayrımcılıkların kaynaklarını bulma, ortadan kaldırmaya yönelik stratejiler geliştirmektir. Tüm bunların içinde yaşıyan kültürden bağımsız olarak yapılması düşünülemez. Çünkü kültürü değerlendirmeye almadığımızda çatışmalı çözümler, işe yaramayan çözüm önerileri bulunma olasılığı yüksek olur.

- Sosyal Hizmet alanı öznesi insan olduğu için pek çok bilim dalı ile birlikte hareket ederek çalışmalarını yürütmektedir. İnsanın sosyal bir canlı olması, içinde bulunduğu sosyal yapı ile etkileşim içinde yaşaması nedeniyle sosyal hizmet de, sosyal antropoloji gibi, öznesini tek başına ele alamaz ve dahil olduğu kültürel yapıdan ayrı düşünmez.
- Bunun için insanları anlamalı ve toplum içinde değerlendirebilmelidir. Odağında insan olan tüm bilimler için önemli olan; mesleki anlamda karşınızdaki kişiye yönelik din, dil, cinsiyet vb. gibi ayırım gözetmeden eşitlikçi ve adil olabilmektir. Din, dil, cinsiyet vb. denen tüm ayrımlar kültüre bağılı olarak, kültürün öğrettiği şekilde yapılan ayrımlardır.

- Mesleki olarak sorunları çözerken, sorunun tanımından kişinin ya da grupların içinde bulunduğu koşullar varolan kültür içindeki yerini görerek, kültürün etkisini gözardı etmeden değerlendirilmelidir. Bu nedenle içinde bulunulan kültür hakkında bilgi sahibi olunması gerekir
- Bireyle birebir karşı karşıya geldiğinde sosyal çalışmacının temel hedefi bilgi toplamaktır. Bu bilgiyi toplarken bilginin, bilgi vericinin içinde yaşadığı kültürü de değerlendirmesi gerekmektedir.

- Bir toplumun içinde bulunduğu kültür hakkında veri toplayan, yorumlayan kişiler işe sıfırdan başlamazlar. Kültürü incelerken, o kültür hakkında bilgi toplarken öncelikle belli başlı öğelerine bakılır; dil, eğitim, akrabalık sistemi, aile, toplumsal cinsiyet rolleri, iletişim, inanç sistemi, hukuk, ekonomi vs. Bunlar evrensel kültürel öğelerdir, ancak bu öğelerin nasıl, hangi kurallarla yönetildiğini, işlediğini ya da işlevselliklerini bilmek yerellik gerektirir.
- Kültür bütünüyle belli başlı öğeleri üzerinden değerlendirir. ğelerin içeriklerinin nasıl oluştuğu, nasıl tanımlanıp, nasıl deneyimlendiği kültürden kültüre farklılık gösterir. nemli olan araştırma yaptığınız, çalıştığınız alanın içinde bulunduğu kültürel koşullarında kültürel öğenin uygulayıcısı ile olan işbirliğinizdir.

- Tomanbay (2000), sosyal hizmet çalışması yürütmek için çalışılan bölgede, toplumun sosyo-ekonomik ve siyasi yapısı, kendine ait kültürel özellikleri ve hassasiyetleri, coğrafi konumun getirmiş olduğu imkanlar ya da kısıtlılıklar, iklim koşullarının sosyal hayata etkisi, nüfus yoğunluğu ve dağılımı, toplumun yerleşim biçimlerinin yöreye ait özellikleri, halkın eğitim ve sosyal bilinç durumları tümüyle yürütülecek olan çalışmanın yapısını ve seyrini belirleyen sosyal bileşenler olarak sosyal çalışmacının karşısında durduğunu belirtir.

- Sosyal hizmet uygulamalarında temel amaç; toplumun belli noktalardaki ihtiyaçlarını karşılayabilmeye çalışmak ve daha da önemlisi toplumun bizzat kendi sorunlarını çözebilecek bir alt yapıya ulaşmasına zemin hazırlamaktır
- Bu durumda sosyal çalışmacı toplumun kendine özgü kültürel niteliklere sahip olduğunu unutmadan, toplumun kültürel özelliklerinden hareketle bir çözüm arayışı içine girmelidir. Araştırmada bulunduğu kültürün yapısını iyi bilmelidir. Kültürel öğelere bağlı farklılıkları tespit edebilmeli, duyarlı olmalı, bulunduğu kültürel ortamın değer yargılarına, tutumlarına, düşüncelerine saygılı olmalı ve kendi kültürel varlığına göre yargılamamalıdır. Birey ile toplum arasında uzlaştırıcı bir görev üstlendiği için varolan kültürel koşullardan bağımsız hareket etmemelidir.

- Çalışma yürütülen alandaki kültürel özellikleri bilmek sosyal çalışmacının işini doğru yapmasını sağlar. Sorunu, içinde bulunulan kültür doğrultusunda, doğru tespit ederek kültüre uygun, uyumlu yapıcı ve doğru çözümü bulmasını sağlar.
- Akbaş'ın (2003) da belirttiği gibi, sosyal hizmet mesleği doğası itibariyle iyi bir kültür okuyucusu olmalı, kültürü dönüştürme ve yeniden kodlamanın ötesinde kültürel sembolleri ve dokuyu olduğu gibi anlamalı-kavramalı, bu çabayı bireysel ve toplumsal sorunların çözümünde merkezi bir faktör olarak kabul etmelidir.

- Müdahale durumlarında yapılan çalışmalarda doğru iletişimi, ilişkiyi kurabilmek önemlidir. Karşıdakini dinleyip, varolduğu kültür içinde (yargılamadan) anlayabilmek, (kültürel yapısını değiştirmeye çalışmadan) zm yollarını uygulamak önemlidir. Bu noktada sosyal antropoloğun alan çalışmasını etnosentrik bakış açısından uzak durarak yapmasıyla tamamen aynı hedefle sosyal çalışmacının da bunu uygulaması beklenir.

- İşsizlik, yoksulluk, aile yapısının değişimi vb. tüm bu sorunlar aslında küresel, tüm dünyanın genel sorunları. Sosyal çalışmacı bireysel çalışmanın yanı sıra toplumun genelini de ilgilendiren sorunlarla da uğraşır. Sorunun tespitinin yanı sıra çözüme yönelik önerileri ortaya koyar. Yani bilgi sağlama dışında sosyal hizmet sosyal politikaların oluşturulması gibi üretim sürecine de dahil olan bir alan içinde bulunur. Toplanan bilgilerin o toplum içinde daha fazla yarar sağlaması için yine yerelliğın, yani içinde bulunulan kültürel değerlerin de süreç içine dahil edilmesi gereklidir.

- Sonuç olarak, sosyal antropoloji ve sosyal hizmet arasındaki ilişki bireyi ya da toplumu ilgilendiren durumların, sorunların, travmaların ya da olumsuz olayların her bireyde, her toplumda aynı yöntemle çözümlenmesini beklememek gerektiğini anlatır. Kimi zaman sorunu anlamlandırırken, kimi zaman da çözüme yönelik adımlarda içinde bulunulan kültürel koşulların göz ardı edilmemesi gereklidir. Sorunların çözümünde mesleki olarak araştırmacı, planlamacı, kaynak bulucu, koordine edici, destekleyici, eğitimci, savunucu, işleri kolaylaştıran kimliğiyle hareket eden sosyal çalışmacı tüm bunlara içinde yaşanan kültürü dahil ettiğinde doğrudan hedefe yönelik sağlam adımlar atmış olacaktır.